

Kras a Punkva

Dvě zajímavá jména svázaná těsně s přírodními jevy charakteristickými pro vápencové oblasti představují jazyková svědectví různého původu a různého stáří. Jméno říčky *Punkva* je velmi staré, a ačkoli dnes je jeho význam pro většinu lidí zcela nejasný, přece jen toto pojmenování vzniklo kdysi jako popisné, vystihující vlastnosti tohoto vodního toku. Je totiž odvozeno od staročeského slova *ponikati*, což byl kdysi významový protiklad ke slovesu *vznikati*.

Slovo *kras* je u nás záležitostí novější, kulturní. Bylo to původně vlastní jméno, tedy *Kras*, pojmenování vápencového pohoří na Balkánském poloostrově, charakteristické právě nejrozsáhlejšími krasovými útvary, jeskyněmi, podzemními toky apod. Odtud bylo přeneseno už jako obecný název pro vápencová území ztvárněná do typické podoby k nám na Moravu, ale i do jiných končin v Čechách i na Slovensku. Teprve pak se stalo součástí novodobých vlastních jmen.

I. Styl

1. a) Ke kterému stylu patří text? Dokažte to alespoň třemi jazykovými prostředky.

b) Kterého slohového postupu je užito? Uveďte alespoň dva charakteristické rysy tohoto postupu.

2. Najdete v textu slovo citově zabarvené?

3. Vysvětlete, co znamenají následující termíny, a uveďte k nim termíny opačného významu.

pojmenování popisné

vlastní jméno

4. a) Najděte příklady větné kondenzace (též zhuštěné větné stavby).

b) Pokuste se kondenzovaná vyjádření nahradit větou.

5. Najděte slovo s všeobecným významem (příklady slov s všeobecným významem: *věc, skutečnost, místo, sféra, oblast...*).

6. Nahrad'te souvětí větami jednoduchými.

Jméno říčky *Punkva* je velmi staré, a ačkoli dnes je jeho význam pro většinu lidí zcela nejasný, přece jen toto pojmenování vzniklo kdysi jako popisné, vystihující vlastnosti tohoto vodního toku.

Je totiž odvozeno od staročeského slova *ponikati*, což byl kdysi významový protiklad ke slovesu *vznikati*.

II. Zvuková stránka slova

1. a) Přepište foneticky následující větu. Vyznačte i slovní přízvuky, eventuálně rázy.

Dvě zajímavá jména svázaná těsně s přírodními jevy charakteristickými pro vápencové oblasti představují jazyková svědectví různého původu a různého stáří.

b) Vypište slova, v nichž se liší počet grafémů od počtu fonémů.

c) Vypište slova, u nichž dochází k asimilaci znělosti.

d) Která slova mají grafémy, k nimž neexistuje odpovídající foném?

2. Popište hlásky v následujících slovech (pozor, vycházejte z vysloveného slova, nikoliv napsaného).

těsně, jazyková, svědectví, různého

II. Tvarosloví

1. Vypište z textu zájmena. Určete jejich pád v textu, druh a napište je ve tvaru 1. pádu. (Doporučení: předložkové pády vypisujte s předložkou.)

Zájmeno	druh	pád	1. pád

2. a) Vypište podstatné jména rodu ženského.

b) Určete jejich pád v textu a přiřaďte je ke vzoru.

Jména rodu ženského

	pád	vzor		pád	vzor

3. Jaký význam může mít vlastní jméno Čechy? Určete jeho gramatické kategorie v obou významech. Jak se liší ve tvaru 1. pádu?

4. Vypište slovesa (sloveso být v přísudku jmenném se sponou nevyepisujte). Určete u nich rod, vid, třídu a vzor.

	rod	vid	třída	vzor

5. a) U následujících sloves odlište tvarotvorný základ, kmenovou příponu a osobní koncovku.

Vzor: dělám děl – á – m

děl	-	á	-	m
tvarotvorný základ		kmenová přípona		koncovka

Představují

vzniknou

b) U následujících sloves odlište tvarotvorný základ, příponu tvořící přičestí a koncovku.

Vzor:

postav	-	en	-	a
tvarotvorný základ		Přípona přičestí trpného		koncovka

Odvozeno

Přeneseno

vzniklo

6. Vytvořte od následujících sloves:

- 3. osobu množného čísla

- imperativ (2. osoba jednotného čísla)
- přičestí minulé
- přičestí trpné
- přechodník (podle slovesa se rozhodněte, zda budete tvořit přechodník přítomný, nebo minulý)

	3. osoba mn. č.	imperativ 2. os. jedn. č.	přičestí minulé (mužský rod)	přičestí trpné (mužský rod)	přechodník (všechny tvary)
představit					
vázat					
natisknout					
přihlásit					
chtít		netvořit		netvořit	
psát					

7. a) Vypište z textu číslovku a vyskloňujte ji.

b) Vypište slovy následující číslovky v příslušném tvaru a do správného tvaru dejte i počítané podstatné jméno.

bez 254 737 (koruna)

bez 451 (korun)

Na mapě najdeme více než 234 (město)

Spotřeba je rozpočítána na 7 542 683 (obyvatel)

V okolí se nachází asi (21) (jeskyně).

c) Na každém řádku podtrhněte správnou variantu (vždy je to pouze jedna):

- v 90. letech 20. století – v 90-tých letech 20. století – v 90tých letech 20tého století
- 32-bitový – 32 bitový – 32bitový
- pět a dvacátý – pětadvacátý – dvacátýpátý

8. Kterým slovním druhem jsou tučně vytištěná slova?

Dvě zajímavá jména **svázaná těsně** s přírodními jevy charakteristickými pro vápencové oblasti představují jazyková svědectví různého původu a různého stáří. Jméno říčky *Punkva* je **velmi** staré, a **ačkoli** dnes je jeho význam pro většinu lidí **zcela** nejasný, **přece** jen toto pojmenování vzniklo **kdysi** jako popisné, **vystihující** vlastnosti tohoto vodního toku.